

ІСТОРІЯ

УДК 930:94(477):069

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15277559>

**Репрезентація давньої історії України в музейних колекціях: сучасний
вітчизняний історіографічний аналіз проблематики**

Ілляшенко Юлія Юрївна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та права,
Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3886-5398>

Лисенко Алла Іванівна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та права,
Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-7354-4071>

Прийнято: 8.04.2025 | Опубліковано: 24.04.2025

***Анотація:** Стаття присвячена комплексному аналізу відображення в сучасній вітчизняній науковій літературі процесу репрезентації давньої історії України в музейних колекціях. Автори поставили за мету розглянути основні наукові напрацювання українських дослідників, в площині інтересів яких лежить висвітлення давньої історії України в музейних колекціях; оцінити сучасний стан та виклики експонування артефактів вітчизняної історичної архайки в музейних зібраннях; окреслити подальші дослідницькі перспективи в історіографії даної теми. Зроблено акцент на тому, що комплексний історіографічний аналіз репрезентації давньої історії України в*

музейних колекціях є малодослідженим аспектом, попри розвиток історіографії музейної сфери. Наукова новизна полягає в тому, що в статті вперше здійснено критичний аналіз сучасного стану цієї репрезентації в науковій літературі з урахуванням історіографічного досвіду. В основу методології дослідження покладено принципи історизму, об'єктивності, всебічності, науковості, системності. Використано можливості методу системного аналізу, порівняльного методу, методу синтезу та узагальнення. Констатовано, що історіографічний аналіз сучасної вітчизняної наукової літератури показує зацікавленість дослідників даною проблематикою і позитивну динаміку рівня наукових знань. В результаті проведеного дослідження виявлено ключові тенденції та проблемні аспекти відображення давньої історії України в сучасній вітчизняній науковій літературі. Визначено, що, не зважаючи на значний дослідницький інтерес та поступальну тенденцію наукових знань залишається потреба у розробці нових методологічних підходів, проведенні порівняльного аналізу відображення конкретних археологічних культур та епох, а також дослідженні репрезентації в музеях різних типів і регіонів.

Ключові слова: давня історія України, музейна колекція, репрезентація, вітчизняна історіографія, сучасний контекст.

Representation of Ukraine's Ancient History in Museum Collections: Contemporary Ukrainian Historiographical Analysis of the Problem

Yuliya Iliashenko,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of History and Law, Cherkasy State Technological University,
Cherkasy, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3886-5398>

Alla Lysenko,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of History and Law, Cherkassy State Technological University,
Cherkasy, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7354-4071>

Abstract: *The article is dedicated to a comprehensive analysis of the reflection of the process of representing the ancient history of Ukraine in museum collections within modern domestic scholarly literature. The authors aim to examine the main scientific achievements of Ukrainian researchers whose interests lie in highlighting the ancient history of Ukraine in museum collections; to assess the current state and challenges of exhibiting artifacts of domestic historical antiquity in museum holdings; and to outline further research prospects in the historiography of this topic. Emphasis is placed on the fact that a comprehensive historiographical analysis of the representation of the ancient history of Ukraine in museum collections is a poorly studied aspect, despite the development of the historiography of the museum sphere. The scientific novelty lies in the fact that the article provides the first critical analysis of the current state of this representation in scholarly literature, taking into account historiographical experience. The methodology of the research is based on the principles of historicism, objectivity, comprehensiveness, scientific rigor, and systematicity. The possibilities of the method of system analysis, comparative method, method of synthesis, and generalization are utilized. It is stated that the historiographical analysis of modern domestic scholarly literature shows researchers' interest in this issue and a positive dynamic in the level of scientific knowledge. As a result of the conducted research, key trends and problematic aspects of the reflection of the ancient history of Ukraine in modern domestic scholarly literature are identified. It is determined that, despite significant research interest and the progressive trend of scientific knowledge, there remains a need to develop new methodological approaches, conduct a comparative analysis of the*

representation of specific archaeological cultures and epochs, as well as study the representation in museums of different types and regions.

Keywords: *ancient history of Ukraine, museum collection, representation, domestic historiography, contemporary context.*

Постановка проблеми. Музейні колекції є ключовим джерелом знань про давню історію України, надаючи унікальні матеріальні свідчення минулого. Археологічні знахідки та інші артефакти, що зберігаються у музейних фондах, є першоджерелами, безпосередньо доносячи до нас інформацію, яку не завжди можливо отримати з писемних джерел, особливо для ранніх періодів історії. Незважаючи на значний науковий інтерес до давньої історії України та вагомому роль музейних колекцій як джерела її вивчення, бракує комплексного історіографічного аналізу того, як саме давнє минуле українських земель репрезентується та інтерпретується в музейних експозиціях. З огляду на це, новітній вітчизняний історіографічний аналіз процесу формування та інтерпретації музейних колекцій, що відображають давню історію України, набуває особливої актуальності. Інноваційні можливості для репрезентації української минувшини відкриває цифровізація музейної сфери та впровадження новітніх експозиційних практик, ставлячи перед дослідниками нові завдання щодо достовірності, доступності та інтерактивності представлення історичної інформації. Відтак, новітній вітчизняний історіографічний аналіз формування та інтерпретації музейних колекцій давньої історії України є особливо актуальним для оцінки сучасного стану та визначення перспектив розвитку цієї репрезентації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Давня історія України та її представлення в музейному просторі знайшли своє відображення в сучасній вітчизняній науковій літературі. Праці згруповано за тематичними напрямками. Актуальність заявленої в статті наукової проблематики та її важливе місце в

історіографічному просторі сучасної української історичної науки підтверджується дослідженнями походження, наукової атрибуції, експозиційних особливостей: 1) античних колекцій, зокрема кам'яних виробів античної доби в музейних зібраннях (М. Хомчик, Ю. Бут [1-3]), античного скляного посуду (О. Пукліна [4-7]); 2) музейних предметів давньоруського часу (М. Осипенко [8-10]); 3) матеріальних знахідок скіфського періоду: ювелірних прикрас (Ю. Білан, Є. Величко, І. Вітрик, Л. Клочко, О. Ліфантій, О. Підвисоцька, Ю. Полідович [11]), скіфської клинкової зброї (С. Діденко, О. Шелехань [12]) тощо; 4) праці, присвячені формуванню давньоісторичних експозицій в університетських музеях (А. Амер [13], О. Хасцький [14]); 5) наукові розвідки, що висвітлюють процес формування і збереження археологічних колекцій у фондах громадських музеїв (А. Дубяга [15]). Істотна кількість наукових праць з даної проблематики зумовлює важливість їх історіографічного аналізу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Новітня українська історична наука має істотні наукові здобутки у розгляді історіографії становлення та розвитку музейної сфери. Проте, системний історіографічний аналіз репрезентації давньої історії України в музейних колекціях залишається фрагментарним та не охоплює низки важливих аспектів. Зокрема, недостатньо представленою є систематизація та критичне осмислення основних наукових праць сучасних українських дослідників, присвячених репрезентації давньої історії України в музейних колекціях. Відповідно, для усунення зазначених прогалів у вивченні теми, в статті вперше здійснено комплексний критичний аналіз сучасного стану репрезентації давньої історії України в музейних колекціях у вітчизняній науковій літературі доби Незалежності з урахуванням накопиченого історіографічного досвіду.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз відображення в сучасній вітчизняній науковій літературі процесу репрезентації давньої історії України в музейних колекціях. Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання: проаналізувати ключові сучасні вітчизняні наукові праці, присвячені репрезентації давньої історії України в музейних колекціях, окреслюючи їхні методологічні підходи, теоретичні засади, основні висновки та внесок у розуміння досліджуваного процесу; оцінити сучасні тенденції та проблеми у репрезентації давньої історії України в музейних колекціях, враховуючи методологічні інновації; визначити перспективи подальших досліджень у галузі історіографії музейної репрезентації давньої історії України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний вітчизняний історіографічний простір насичений достатньою кількістю ґрунтовних академічних праць, які присвячені аналізу музейних колекцій, що відображають давню історію України. Формування та репрезентація давньої історії України в музейних колекціях є складовою науково-дослідної та експозиційної роботи різнопрофільних музейних установ. Насамперед, наукову діяльність у царині вивчення археології та давньої історії України здійснює Інститут археології Національної академії наук України, в структурі якого діє науковий відділ «Археологічний музей», співробітники якого здійснюють плідну науково-дослідницьку та обліково-фондову роботу. Під егідою Інституту видається, зокрема, міжнародний науковий часопис «Археологія і давня історія України», який акумулює значний пласт результатів наукових досліджень з заявленої проблематики. В розрізі історіографічного аналізу відображення в музейних колекціях давнього періоду української історії варто виокремити спеціальні випуски журналу, присвячені даній темі: «Матеріали та дослідження археологічного музею Інституту археології НАН України» та «Колекції наукових фондів Інституту

археології НАН України: проблеми та відкриття». Зміст публікацій збірників дає можливість збагатити історичну науку новими методологічними підходами, науковими поглядами і тенденціями щодо інтерпретації давньої історії України в музейному просторі.

Значний пласт наукової літератури присвячений аналізу музейних зібрань Національного музею історії України (НМІУ) як джерела знань про давню історію України. Музей є однією з провідних вітчизняних музейних інституцій, його експозиційні зали представляють всі віхи історичного розвитку українських земель, розпочинаючи з давньої історії. Музей має усталену традицію систематизувати весь науковий наратив з дослідження української історії та проблем музеєзнавства на сторінках власного часопису «Науковий вісник Національного музею історії України». Відповідно, часопис став академічним майданчиком для публікації результатів наукової роботи українських дослідників, які висвітлюють відображення давньої історії України (археологічні культури, період давньогрецьких полісів у Північному Причорномор'ї, скіфська епоха, Київська держава тощо) крізь призму музейних експонатів.

Мова, зокрема, йде про аналіз процесу наукового комплектування фондової групи «Доба каменю» в археологічне зібрання НМІУ в останні десятиріччя (Т. Радієвська [16]), введення у науковий обіг раніше неопублікованих екземплярів клинкової зброї ранньоскіфського часу (С. Діденко, О. Шелехань [12]), збагачення нумізматичної колекції НМІУ таким експонатом давньоруської доби як монетна гривня київського типу (В. Дубіцька [17]) та ін. Теоретико-практичну цінність мають результати наукових пошуків О. Стрельник, присвячені вивченню археологічних старожитностей племені радимичів, що походять з курганних поховань [18]; Л. Дідух, І. Костюк, Ю. Бута, що зосередили наукову увагу на історії плінф Х ст. з князівським знаком з території Десятинної церкви [19]. Л. Дідух в

одноосібній статті також проаналізувала зображення язичницької символіки на багатьох прикрасах X-XIII ст., охарактеризувавши давньоруські амулети-змійовики [20].

Науковий інтерес викликають академічні напрацювання М. Хомчик та Ю. Бута, в яких автори приділяють увагу опису колекції кам'яних виробів античного часу у зібранні НМІУ [1], проведення реставраційних заходів зі скіфськими ножами з колекції Краснознам'янської археологічної експедиції, які розміщені в експозиції музею [21], вивченню історії походження, стану збереженості кам'яних господарських ступ античного часу [3] та кам'яних вагових гир тієї ж епохи з археологічних розкопок Ольвії [2].

Сферу досліджень музейних колекцій давньої історії України доповнюють опубліковані результати науково-дослідницького пошуку О. Пукліної, направлені на вивчення матеріальних фрагментів повсякденного життя населення Північного Причорномор'я. Зокрема, це науковий опис колекції античного скляного парфумерного посуду з Ольвії [4], характеристика посуду з багатоколірного скла, фрагменти якого знайдені на території полісу та зберігаються у НМІУ [5], особливості фрагментів скляних фіал римського часу [6] та розписної чаші з Ольвійського городища [7].

Спектр тем, пов'язаних з дослідженням музейних предметів давньоруської доби, представлений у наукових публікаціях М. Осипенка. Автор досліджує ударну зброю з колекції НМІУ, зокрема типологію, географію поширення рогових кистенів XI-XIII ст. [8], вводить до наукового обігу такий об'єкт з музейного археологічного зібрання як булава сер. XIII – пер. пол. XIV ст. із села Гумнище на Волині [9], репрезентує знахідки середньовічної холодної зброї ударно-роздроблювальної дії з археологічних колекцій музею [10]. Тематичні сюжети, пов'язані з аналізом музейних колекцій НМІУ, суттєво доповнюють й дослідження матеріалів з поховань Черняхівського могильника (Л. Вакуленко [22]), заможних, переважно

жіночих, поховань із курганних могильників на Чернігівщині (М. Стрельник [23]), вивчення характеру знайдених речей з пшеворського поховання зі зброєю в Тернопільській області, їх деталізований опис (Л. Вакуленко, Ю. Безкоровайна, В. Прокопенко [24]) та ін.

Колосальна робота задля наукового аналізу надходжень до зібрань НМІУ знайшла відображення й в таких наукових розвідках як «Зооморфні підвіски-амулети X-XIII ст. з колекції НМІУ» (автори: М. Стрельник, Ю. Безкоровайна [25]), «Музейна історія трипільського зерновика з колекції Національного музею історії України» (Ю. Бут, І. Костюк, О. Якубенко [26]), «Медичні інструменти зі скіфських курганів IV ст. до н.е. з Херсонської обл. (із зібрання Національного музею історії України)» (О. Фіалко, М. Хомчик, Ю. Бут [27]), «Половецька кам'яна статуя з Донеччини (з нових надходжень до Національного музею історії України)» (Ю. Безкоровайна, Ю. Полідович [28]), «Дві скіфські бляхи з колекції С.М. Крейтона в зібранні Національного музею історії України» (Ю. Полідович, С. Діденко [29]) та ін. Історичну ретроспективу формування експозиції відділу «Київська Русь» в залах НМІУ напередодні Другої світової війни, тогочасну процедуру оприлюднення не введених раніше до наукового обігу археологічних знахідок обрали як предмет дослідницького пошуку Ю. Безкоровайна та С. Сорокіна, опублікувавши його результати та сторінках «Наукового вісника Національного музею історії України» [30].

Представлений на шпальтах наукових видань і аналіз музейних експозицій давньої історії України філіалу НМІУ – Музею історичних коштовностей (з 2021 р. – Скарбниця Національного музею історії України). Автори публікацій дають характеристику основних етапів та основних джерел формування музейних колекцій з давньої історії, здійснюють науковий опис матеріальних свідчень давнього періоду історії, дають виважену характеристику ювелірних пам'яток означеного періоду. Предметною є стаття

Є. Величко, присвячена детальному опису античної гліптики і основних тенденцій розвитку античного каменерізного мистецтва в зібранні музею [31]. Науково цінним є видання довідниково-бібліографічного характеру «Пектораль з кургану Товста Могила: 50 років досліджень», автори якого Л. Бабенко, Ю. Білан, Ю. Полідович закумулювали бібліографічний огляд напрацювань попередників, пов'язаних з дослідженням пекторалі, знайденої під час розкопок скіфського кургану, і яка розміщена в Скарбниці Національного музею історії України [32]. Скіфські прикраси з колекцій музею історичних коштовностей стали предметом наукового опису й інших дослідників. Виваженістю й ґрунтовністю поданого матеріалу характеризується наукова робота «Симфонія пекторалі», автори якої, Ю. Білан, Є. Величко, І. Вітрик, Л. Клочко, О. Ліфантій, О. Підвисоцька, Ю. Полідович, об'єднали в єдине ціле значний масив фактологічного матеріалу (схеми, ілюстрації та їх трактування, словник-довідник тощо) [11].

Науковому аналізу скіфських ювелірних виробів, а саме сережок з колекції Музею історичних коштовностей України присвячене ґрунтовне видання Л. Клочко, Ю. Білана, С. Березової, Є. Величко «Сережки у костюмах мешканців Скіфії (з колекції Музею історичних коштовностей України)» [33]. Ю. Полідович, Є. Величко, Ю. Білан зробили загальний огляд предметів зооморфного мистецтва скіфського часу, представлених в музеї коштовностей і оприлюднили результати кропіткої наукової роботи на всеукраїнському археологічному з'їзді [34]. Досліджуються й античні прикраси, які зберігаються в колекціях Музею історичних коштовностей України. Так, І. Вітрик присвятила статтю вивченню предметів з коштовних металів з так званої ольвійської колекції, дослідженню питань наукової атрибуції, технології та можливого місця виготовлення підвіски-лунниці з Ольвії, що зберігаються у фондах музею [35, с. 63].

Певний пласт наукової літератури присвячений деяким аспектам вивчення методології та історії формування колекцій давнього періоду України в археологічних заповідниках, створених на території існування давніх культур. Варто виокремити наукову статтю О. Пеньової, І. Лобанової, автори якої на основі детального вивчення фондів, архівних матеріалів заповідника, аналізу наявних наукових публікацій зробили акцент на висвітленні питань історії формування колекції кам'яних скульптур доби енеоліту – ранньої бронзи Національного історико-археологічного заповідника «Кам'яна Могила» [36]. Приділено достатньо уваги й вивченню артефактів і залишків матеріальної культури Національного історико-археологічного заповідника «Ольвія». Наукове значення мають роботи М. Хомчик, Ю. Бута [3], О. Язвінської, Ю. Сєрова [37] та ін.

Публікаційна активність вітчизняних науковців охоплює й дослідження колекцій інших музейних установ як загальнодержавного, так і регіонального рівнів. Так, Р. Баран, Н. Олійник на основі археологічної збірки та колекції художньої кераміки Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття здійснили стислий історичний огляд розвитку гончарства в регіоні від найдавніших часів, охарактеризували художньо-стильові риси розпису коломийської кераміки [38, с. 346]. Ю. Полідович, О. Куценяк зацентували науково-дослідницький інтерес на вивченні експозиції сектору археології відділу «Музей історії України» Львівського історичного музею, атрибуції половецької кам'яної статуї з фондів музею [39]. Теоретико-практичну цінність має й наукова розвідка С. Смірної «Колекція кам'яних скульптур в експозиції «Музею старожитностей», в якій розглянуто процес становлення колекції дохристиянської кам'яної пластики Середнього Подністров'я в Кам'янець-Подільському державному історичному музеї-заповіднику. Наукову вартість статті надає й те, що автором було зафіксовано фізичні параметри скульптур та проведено аналіз різьблених елементів, подано історіографічний

огляд їх археологічного дослідження, зафіксовано процедуру й часові межі надходження експонатів до музейних фондів [40, с. 225].

Певну нішу в історіографії репрезентації давньої історії України в музейних колекціях займають дослідження експонатів краєзнавчих музеїв: А. Дубяга вивчав колекцію артефактів з каменю катакомбної спільноти зі Слов'янського краєзнавчого музею на Донеччині [41], Ю. Полідович репрезентував колекцію кам'яних скульптур половецького часу (XI-XIII ст.) із Пологівського районного краєзнавчого музею Запорізької області [42]. Історію формування й сучасний стан археологічної експозиції Заліщицького краєзнавчого музею (Тернопільська область) висвітлив В. Каспрук [43].

Поодинокі напрацювання стосуються формування музейних експозицій давньоісторичного періоду в університетських музеях (Амер А. «Формування археологічної колекції та сучасне оновлення Музею археології ХНУ ім. В. Каразіна» [13], О. Хаєцький «Формування музейних колекцій Миколаївського національного університету» [14]). Не оминули увагою дослідники й процес формування і зберігання археологічних колекцій у фондах громадських музеїв. Роль шкільних і народних музеїв у збереженні археологічної спадщини України та їхнє значення для класифікації історичних артефактів розглянуто у статті А. Дубяги [15, с. 303].

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що в сучасному історіографічному просторі майже відсутні наукові публікації, присвячені саме методологічним аспектам процесу формування музейних колекцій, наукових підходів до репрезентації давньої історії України в музейних експозиціях. В основному це питання розглядається в узагальнюючих працях з історії та методології музейної справи, проте можемо виокремити роботу в цьому напрямку А. Дубяги, присвячену особливостям створення експозицій комплексів озброєння катакомбної культури [44].

У площині наукових інтересів сучасних вітчизняних науковців перебувають і питання історії експедиційно-пошукової діяльності українських музеїв, систематизації археологічних розкопок та їх документування як основного джерела поповнення музейних колекцій. Цей спектр наукових робіт є важливим у розрізі проблематики даного дослідження, так як наукова робота музейників-археологів попередніх історичних періодів стала основою для сучасної репрезентації давньої української історії в музейних експозиціях. Предметною є наукова розвідка А. Пудовкіної, в якій автор збила в єдине ціле історіографічний доробок дослідників ХХ ст., класифікувала його за тематичним та хронологічним спрямуванням, прослідкувала процес переосмислення концепцій репрезентації давньої історії в музейних експозиціях [45, с. 126].

Висновки. Проведений історіографічний аналіз репрезентації давньої історії України в музейних колекціях засвідчив стійкий інтерес дослідників до цієї проблематики та позитивну динаміку накопичення наукових знань у новітньому вітчизняному історичному просторі. Основними науковими результатами дослідження є виявлення домінуючої тенденції у сучасній вітчизняній історіографії до фрагментарного розгляду репрезентації давньої історії України в музейних колекціях, з перевагою аналізу окремих археологічних періодів або музейних збірок без системного історіографічного узагальнення; констатація недостатньої розробленості нових методологічних підходів до комплексного аналізу музейних експозицій давньої історії та їх історіографічного контексту; аргументація необхідності проведення системного порівняльного аналізу репрезентації давньої історії України в музеях різних типів. Практична значущість отриманих результатів полягає у тому, що виявлені тенденції та закономірності сприятимуть стимуляції наукових пошуків в галузі музеології та історії, сприяючи створенню більш глибоких та комплексних досліджень музейних експозицій.

Список використаних джерел

1. Хомчик М., Бут Ю. Кам'яні вироби античного часу у зібранні НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2016. Вип. 1. Ч. 1. С. 61-67.
2. Хомчик М., Бут Ю. Кам'яні вагові гирі античного часу зі збірки Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2018. Вип. 3. С. 61-64.
3. Хомчик М., Бут Ю. Кам'яні ступи античного часу в зібраннях Національного музею історії України та Національного історико-археологічного заповідника «Ольвія». *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2019. Вип. 4. С. 57-62.
4. Пукліна О. Скляний парфумерний посуд з Ольвії із зібрання Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2016. Вип. 1. Ч. 1. С. 50-54.
5. Пукліна О. Скляний посуд із багатоколірного скла з Ольвії у зібранні НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2017. Вип. 2. С. 17-20.
6. Пукліна О. Скляні фіали римського часу з Ольвії із зібрання Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2018. Вип. 3. С. 65-69.
7. Пукліна О. Розписна чаша з Ольвії із зібрання Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2019. Вип. 4. С. 46-48.
8. Осипенко М. Рогові кистені XI-XIII ст. за матеріалами Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2020. Вип. 6. С. 63-71.

9. Осипенко М. Булава сер. XIII – пер. пол. XIV ст. із села Гумнище на Волині (із зібрання Національного музею історії України). *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2021. Вип. 7. С. 278-284.
10. Осипенко М. Окремі зразки середньовічної зброї ударно-роздроблювальної дії із археологічних колекцій Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2022. Вип. 8. С. 272-288.
11. Симфонія пекторалі / відп. ред. Ю. Полідович Київ: Мистецтво, 2021. 183 с.
12. Діденко С., Шелехань О. Нові знахідки скіфських архаїчних кинджалів у зібранні НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2016. Вип. 1. Ч. 1. С. 34-41.
13. Амер А. Формування археологічної колекції та сучасне оновлення Музею археології ХНУ ім. В. Каразіна. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2016. Вип. 1. Ч. 2. С. 175-177.
14. Хаєцький О. П. Формування музейних колекцій Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. *Луньовські читання: матер. наук.-практ. семінарів (2010-2014)*. Харків, 2014. С. 123-130.
15. Дубяга А. Кам'яні сокири доби бронзи зі сходу України (за матеріалами шкільних і народних музеїв). *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2017. Вип. 2. С. 302-303.
16. Радієвська Т. Нові надходження доби каменю в археологічному зібранні НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2016. Вип. 1. Ч. 1. С. 9-17.
17. Дубіцька В. Нове надходження до нумізматичної колекції НМІУ. давньоруська гривня київського типу, новий різновид. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2017. Вип. 2. С. 226-231.

18. Стрельник О. Привіски з радимичських курганів поблизу с. Антонівка Чернігівської губернії в колекції НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України.*, 2016. Вип. 1. Ч. 1. С. 68-75.
19. Дідух Л., Костюк І, Бут Ю. Плінфи з князівським знаком з території Десятинної церкви у зібранні НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України.* 2016. Вип. 1. Ч. 2. С. 240-246.
20. Дідух Л. Про один вид давньоруських амулетів богородичного типу в зібранні Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України.* 2018. Вип. 3. С. 100-105.
21. Хомчик М., Бут Ю. Скіфські ножі з розкопок краснознам'янської експедиції Інституту археології НАНУ в експозиції НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України.* Вип. 2. С. 21-23.
22. Вакуленко Л. Керамічні чаші з поховань-кремацій черняхівського могильника у с. Привільному (з колекції НМІУ). *Науковий вісник Національного музею історії України.* 2017. Вип. 2. С. 29-31.
23. Стрельник М. Матеріали поховань з гривнами «радимичського типу» (11– поч. 12 ст.) із розкопок Петра Єременка (Суразький повіт Чернігівської губернії) із зібрання Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України.* 2024. Вип. 10. С. 283-299.
24. Вакуленко Л., Безкоровайна Ю., Прокопенко В. Пшеворське поховання зі зброєю (нові надходження до фондів НМІУ). *Науковий вісник Національного музею історії України.* 2018. Вип. 3. С. 86-93.
25. Стрельник М., Безкоровайна Ю. Зооморфні підвіски-амулети X-XIII ст. з колекції НМІУ. *Науковий вісник Національного музею історії України.* 2017. Вип. 2. С. 62-73.

26. Бут Ю., Костюк І, Якубенко О. Музейна історія трипільського зерновика з колекції Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2018. Вип. 3. С. 53-60.
27. Фіалко О., Хомчик М., Бут Ю. Медичні інструменти зі скіфських курганів IV ст. до н. е. з Херсонської обл. (із зібрання Національного музею історії України). *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2018. Вип. 3. С. 70-77.
28. Безкоровайна Ю., Полідович Ю. Половецька кам'яна статуя з Донеччини (з нових надходжень до Національного музею історії України). *Науковий вісник Національного музею історії України*, 2021. Вип. 7. С. 85-89.
29. Полідович Ю., Діденко С. Дві скіфські бляхи з колекції С.М. Крейтона в зібранні Національного музею історії України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2023. Вип. 9. С. 132-141.
30. Безкоровайна Ю., Сорокіна С. Експозиція відділу «Київська Русь» Центрального історичного музею ім. Т.Г. Шевченка в Києві (1937-1941 рр.). *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2018. Вип. 3. С. 175-194.
31. Величко Є. Колекція античної гліптики в зібранні філіалу Національного музею історії України – Музею історичних коштовностей України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2018. Вип. 3. С. 78-85.
32. Бабенко Л.І., Білан Ю.О., Полідович Ю.Б. Пектораль з кургану Товста Могила: 50 років досліджень. Бібліографічний огляд. Київ: ТОВ «Фенікс», 2021. 146 с.
33. Клочко Л.С., Білан Ю.О., Березова С.А., Величко Є.О. Сережки у костюмах мешканців Скіфії (з колекції Музею історичних коштовностей України). Київ: Фенікс, 2021. 172 с.
34. Полідович Ю.Б., Величко Є.О., Білан Ю.О. Вироби зооморфного мистецтва скіфського часу в колекції Музею історичних коштовностей України:

загальний огляд / I Всеукраїнський археологічний з'їзд. Київ: ІА НАН України, 2019. С. 361-370.

35. Вітрик І. Лунниця з Ольвії в колекції Музею історичних коштовностей України. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2019. Вип. 4. С. 63-68.

36. Пенцова О., Лобанова І. Історія формування колекції монументальної скульптури епохи енеоліту – ранньої бронзи Національного історико-археологічного заповідника «Кам'яна могила». *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2019. Вип. 4. С. 12-22.

37. Язвінська О., Серов Ю. Унікальний проект реабілітації античної пам'ятки в Ольвії. *Відлуння віків*. 2008. № 1(9). С. 20-25.

38. Баран Р., Олійник Н. Гончарні археологічні знахідки Коломийщини в колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2019. Вип. 4. С. 346-360.

39. Куценяк О., Полідович Ю. Половецька кам'яна статуя з фондів Львівського історичного музею. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2023. Вип. 9. С. 107-112.

40. Смірнова С. Колекція кам'яних скульптур в експозиції «Музею старожитностей». *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2024. Вип. 10. С. 225-234.

41. Дубяга А. Колекція кам'яних сокир катакомбної спільноти з фондів Слов'янського краєзнавчого музею. *Науковий вісник Національного музею історії України*, 2016. Вип. 1. Ч. 1. С. 32-33.

42. Полідович Ю. Колекція середньовічних кам'яних скульптур із Пологівського районного краєзнавчого музею (Запорізька область). *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2018. Вип. 3. С. 1326-343.

43. Каспрук В. Археологічне зібрання в експозиції Заліщицького краєзнавчого музею. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2021. Вип. 7. С. 188-190.

44. Дубяга А. Особливості створення експозицій комплексів озброєння катакомбної культури. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2020. Вип. 6. С. 576-578.

45. Пудовкіна А.С. Археологічна діяльність музеїв України у 1919-1934 рр.: історіографічний аспект. *Археологія*. 2010. № 3. С. 123-133.